

27.06.2018

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite LVM/1570/13/2017

Asia **Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi mediapoliittisesta ohjelmasta**

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Periaatepäätöksen tavoitteilla ja toimenpiteillä pyritään varmistamaan suomalaisen median monimuotoisuus, suomalaisen journalismin tuottamisedellytykset sekä parantamaan kansalaisten mahdollisuutta saada luotettavaa tietoa. Mediapoliittinen ohjelma sisältää mm. sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat esillä myös disinformaation torjuntaa verkossa käsittelevässä komission tiedonannossa. Asia on kaiken kaikkiaan tärkeä ja on hyvä, että Suomessa pohditaan jo käytännön toimenpiteitä tiedonannossa esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut periaatepäätöksen valmisteluun virkamiestasolla, ja se on nimetty usean toimenpiteen kohdalla vastuuministeriöksi tai toimijaksi.

Luottamus toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja sen instituutioihin on edellytys demokratialle, sosiaaliselle yhteenkuuluvuudelle ja turvallisuudelle. Myös tiedon ja journalistisen sisällön luotettavuus on tärkeä yhteiskunnan koossapitävä voima. Disinformaation lisääntyminen lisää epävarmuutta ja vähentää luottamusta. On tärkeää, että Suomessa säilyy luotettavaa tietoa levittävä vapaa, moniarvioinen ja monimuotoinen mediaympäristö.

Toimenpide 2:ssa ehdotetaan uusien journalististen toimijoiden ja innovaatioiden synnyn edistämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ehdotusta. Tässä esimerkiksi järjestöpohjaisten uusien journalististen toimijoiden synnyn ja toiminnan tukeminen on yksi mahdollinen keino. Edelleen ministeriö toteaa, että jos luodaan kokonaan uusi tukimuoto uusien, journalistista uutissisältöä tuottavien julkaisujen käynnistämistä varten, tulee vielä arvioida se, onko opetus- ja kulttuuriministeriö oikea tuen myöntäjätaho ja saadaanko valtiontalouden kehyksiin lisämääräraha tehtävää varten.

Kansalaisten medialukutaito ja mediakasvatuksen merkitys nousivat mediaselvityksessä erittäin keskeiseen asemaan. Kansalaisten mediataidot ovat elintärkeitä yhteiskunnan kestävyuden ja kasvun kannalta. Suomalaisessa mediakasvatuksessa toimii erittäin vireä ja laadukas järjestökenttä, jonka osaamista ja toimintaa on tärkeä hyödyntää mm. aikuisten mediataitojen vahvistamisessa.

Medialukutaito on myös huomioitu hyvin opetussuunnitelmatasolla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka. Esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelmassa monilukutaito (sisältää medialukutaidon) ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ovat laaja-alaisen osaamisen alueita. Lisäksi medialukutaito ja tiedon luotettavuuden arvioiminen on huomioitu erikseen useissa oppiaineissa.

Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelmaa toimeenpanevissa korkeakoulujen ja opetuksen järjestäjien yhteisissä hankkeissa edistetään opettajien ja opettajankouluttajien medialukutaitoa ja teemat ovat digiosaamisen ohessa esillä. Mediataito ja sen osa-alueet ymmärretään laajasti luovana sisällöntuottamiseen liittyvänä, sosiaalisena, vuorovaikutukseen ja osallistumiseen liittyvänä, ja kriittisenä, sisällön vastaanottamiseen ja tulkintaan liittyvänä mediaosaamisena. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluvat digitaidot ja tekninen osaaminen.

Kansallisella audiovisuaalisella instituutilla (KAVI) on lakisääteinen mediakasvatuksen edistämisen tehtävä. KAVIn mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö (MEKU) tekee laajasti kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, kouluttaa ammattilaisia sekä tuottaa maksutonta tiedotus- ja opetusmateriaalia paitsi ammattilaisten, myös kaikkien kansalaisten käyttöön. KAVI toimii myös asiantuntijana erilaisissa työryhmissä ja pyrkii edistämään aiheen tunnettuutta ja tunnustamista eri yhteiskunnan aloilla.

Mediakasvatuksen lisäksi turvallisen mediaympäristön vahvistaminen yhteistyössä alan toimijoiden kanssa itse- ja yhteissäätelyn keinoin on tärkeää ja liittyy AVMS-direktiivin toimeenpanoon. Myös AVMS-direktiivin joustava ja teknologianeutraali täytäntöönpano on mediamarkkinoiden kannalta erittäin tärkeää ja opetus- ja kulttuuriministeriö tulee tekemään tässä asiassa yhteistyötä sekä liikenne- ja viestintäministeriön että toimialan virastojen (Viestintävirasto ja KAVI:n MEKU) kanssa.

Suomalaisten sisältöjen syntyminen ja niiden saatavuuden turvaaminen sekä kotimaisilla että globaaleilla alustoilla on kotimaisten sisällöntuottajien elinehto. Toisaalta kotimaisten mediatoimijoiden toimintamahdollisuudet tulisi turvata globaalien alustojen kanssa käytävässä kilpailussa. Toimenpide 10:ssä ehdotetaan parannettavaksi aineettomien oikeuksien hallintaan liittyviä käytäntöjä ja edistettäväksi tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen hyödyntämistä sopimuslisenssijärjestelmän avulla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä sitä, että tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen hyödyntäminen tapahtuu ensisijaisesti niiden käytöstä sopimalla. Pohjoismaiden tekijänoikeuslainsäädäntöihin jo vuosikymmeniä sitten kehitetty sopimuslisenssijärjestelmä on osoittanut tässä käyttökelpoisuutensa. Järjestelmän toimivuus olisi varmistettava myös tulevaisuudessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että toimenpide-ehdotusten toteuttaminen riippuu pitkälle resursoinnista ja vähintään yhtä tärkeää on lisätä ja tiivistää eri viranomaistahojen, hallinnonalojen, sidosryhmien ja alan toimijoiden välistä yhteistyötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on mielellään mukana tässä yhteistyössä myös jatkossa.

Kansliapäällikön sijainen,

Ylijohtaja

Riitta Kaivosoja

Kulttuuriasianneuvos

Laura Mäkelä